

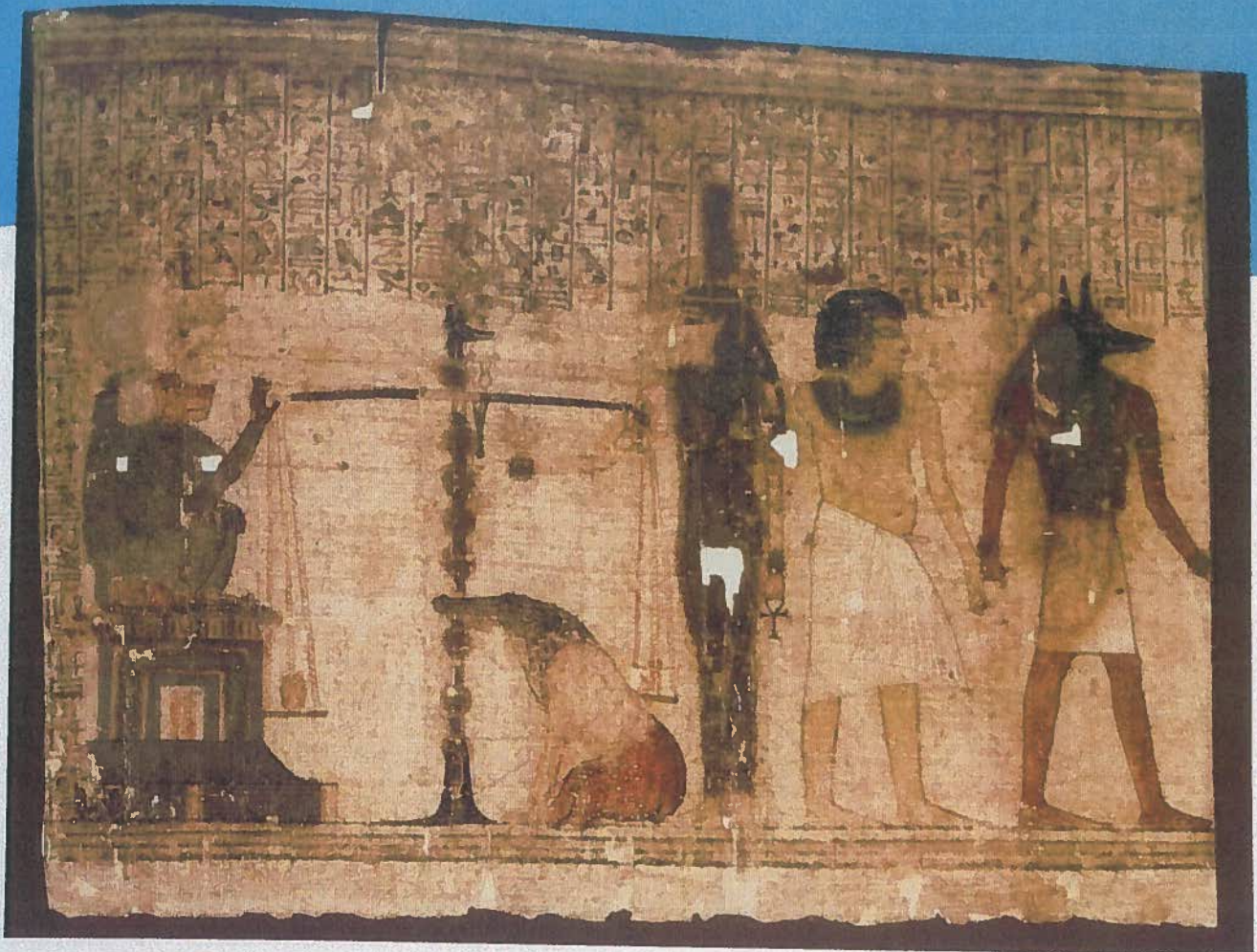
Het oudste stuk van het Belasting & Douane Museum is maar liefst 3000 jaar oud. Dit beeldje komt uit het Oude Egypte. Veel mensen vragen zich af of dit stuk een curiositeit in de collectie is die niets met belastingen te maken heeft. In deze bijdrage zal het verband met de museumcollectie worden uitgelegd.

Wat doet een Egyptisch beeldje in het Belasting & Douane Museum?

In het Oude Egypte geloofden de mensen sterk in magie. Zo waren er allerlei amuletten die de drager ervan moesten beschermen tegen ongeluk en ziektes. Een ander voorbeeld zijn de scarabeeën (mestkevers). Deze scarabeeën symboliseerden de magische wijze van de ondergang (in de grond) van de scarabee en de wedergeboorte.

Voor de oude Egyptenaren was het hiernamaals nog belangrijker dan het leven. Recent onderzoek heeft aangetoond dat de Egyptenaren meer tijd en geld uitgaven aan hun grafgiften dan aan hun dagelijkse leven. De Egyptenaren geloofden dat zij na hun dood opnieuw geboren zouden worden in het hiernamaals. Dat hiernamaals zag er net zo uit als het Egypte dat zij kenden. De meeste oude Egyptenaren waren boeren. Ze verwachtten dan ook dat ze in het hiernamaals, weer boer zouden zijn. De Egyptenaren hadden geen zin om in het hiernamaals opnieuw hard op het land te moeten werken. Daarom bedachten zij dat dit werk wel op magische wijze kon worden gedaan. Hiervoor maakten de Egyptenaren beelden die in het hiernamaals magisch tot leven zouden komen om op het land te werken. Deze beelden werden in het oude Egypte shabti's genoemd.

Dodenboek 125 van Kenna, 18de of 19de dynastie
Foto Rijksmuseum van Oudheden

De oudste shabti's zijn rond 2000 voor Christus gemaakt. De exacte betekenis van de naam shabti weten we niet, maar de naam lijkt te zijn afgeleid van het hout waar de vroegste beelden van werden gemaakt.

Om op het land te werken, kregen de shabti's gereedschappen mee. Het exemplaar in het museum draagt bijvoorbeeld in beide handen een ploeg om het land mee te bewerken. Daarnaast heeft deze shabti een rugzak op zijn rug om het graan te dragen.

Verder werden shabti's meestal voorzien van de naam en titels (beroepen) van de eigenaar en in sommige gevallen van een spreuk uit het Egyptische dodenboek. Het dodenboek is een verzameling van spreuken die de overledene in het hiernamaals beschermden. In de periode waaruit de shabti van het museum komt werd deze tekst met verf aangebracht in hiërogliefenschrift. Dat is ook op de shabti van het museum gebeurd.

Uit de tekst blijkt dat de shabti van het museum voor een man is. Deze man heette Nesi-Bastet. Bastet was de

naam van een Egyptische (kat)godin die in een bepaald gedeelte van Egypte werd aanbeden. De naam op de shabti betekent 'Degene die voor Bastet verschijnt'. Verder staan de titels van Nesi-Bastet op de shabti. Nesi-Bastet was een 'oudere priester', 'meester van de geheimen' en een 'schrijver van het schathuis'. De titel 'meester van de geheimen' is een zeldzame titel en geeft aan dat Nesi-Bastet één van de weinige priesters was die zich met mummificatie kon en mocht bezig houden. Zijn derde titel is waarschijnlijk de reden dat de shabti zich in het museum bevindt. In het oude Egypte bezaten priesterfamilies grote stukken land en ze waren erg rijk. In het oude Egypte werd de belasting geïnd in de vorm van graan. Het geïnde graan werd opgeslagen in de pakhuisen die bij de tempels van de priesters stonden. Deze pakhuisen noemden de mensen schathuisen. De 'schrijver van het schathuis' was dus gewoon een medewerker van de belastingdienst die de administratie van de belastinginning bijhield. Hoewel in het archief geen details zijn te vinden van de achtergrond van de aankoop zal deze link met belasting en inning de vermoedelijke reden van aankoop zijn.

Een Egyptisch beeldje in het BDM

De katgodin Bastet
Foto Allard Pierson Museum, Amsterdam

Naast de naam en de titels bevat de museumshabti nog een heel bijzondere spreuk. Er zijn maar 3 shabti's bekend zijn waarop een spreuk uit hoofdstuk 5 van het dodenboek staat. Op alle duizenden andere shabti's staat hoofdstuk 6. De drie shabti's waarop de spreuk uit hoofdstuk 5 staat zijn:

- Een priester die Amenemope heette (dit betekent: de god Amon is in Karnak)
- Een priester die Shedsunefertum heette
- En de Nesi-Bastet van het museum!

Ook Amenemope was een 'priester' en 'mummificeerder' en daarnaast 'opzichter van de tekenaars van de tempel van Amon'. Misschien is het toeval, maar de titels van Amenemope en Nesi-Bastet waren ongeveer hetzelfde.

Op de shabti in het museum staat: 'Nesi-Bastet, hij spreekt: Ik ben degene die op zoek is, ik ben Osiris (de hoofdgod van het hiernamaals) die uit Hermopolis komt, ik leef voort uit het Besek-hart van de Grote Baviaan (een voorstelling van de schrijver God Toth).

De shabti's voor Nesi-Bastet zijn uiterst zeldzaam. Er zijn

slechts drie andere exemplaren wereldwijd bekend, een in het museum van Genève en twee in Moskou.

Van Nesi-Bastet zijn alleen zijn shabti's bewaard gebleven. Nesi-Bastet woonde waarschijnlijk in de streek rond Hermopolis. Dit is vlakbij de huidige plaats El Asjmoenein. Omdat shabti's er door de tijd heen telkens een beetje anders uit zagen, weten we ongeveer wanneer Nesi-Bastet geleefd heeft. Hij leefde rond 900 voor Christus, ten tijde van farao Osorkon I. Daarmee is de belastinginspecteur Nesi-Bastet het oudste stuk van de collectie.

Niek de Haan
www.shabticollections.com